Cấu trúc dữ liệu và giải thuật

B-CÂY

Giảng viên:
Văn Chí Nam – Nguyễn Thị Hồng Nhung – Đặng Nguyễn Đức Tiến

Nội dung trình bày

Cây tìm kiếm m-nhánh

B-Cây

Các thao tác trên B-cây

Cây tìm kiếm m-nhánh

m-way search tree

m-way tree

Định nghĩa

- Cây tìm kiếm m-nhánh là cây có tính chất:
  - Có tối đa *m-1* khóa trong mỗi node (v_1, v_2,.., v_k) ($k \leq m-1$).
  - Các giá trị khóa trong node được tổ chức có thứ tự ($v_1 < v_2 < ... < v_k$).
  - Một node có *k* khóa thì sẽ có *k + 1* cây con (các cây con có thể rỗng).
    - Các cây con đặt giữa hai giá trị khóa.
    - Hai cây con nằm ở hai đầu của dãy khóa
    - Mỗi khóa sẽ có cây con trái và cây con phải.
      - Các giá trị của cây con trái sẽ nhỏ hơn giá trị của khóa.
      - Các giá trị của cây con phải sẽ lớn hơn giá trị của khóa.

Ví dụ

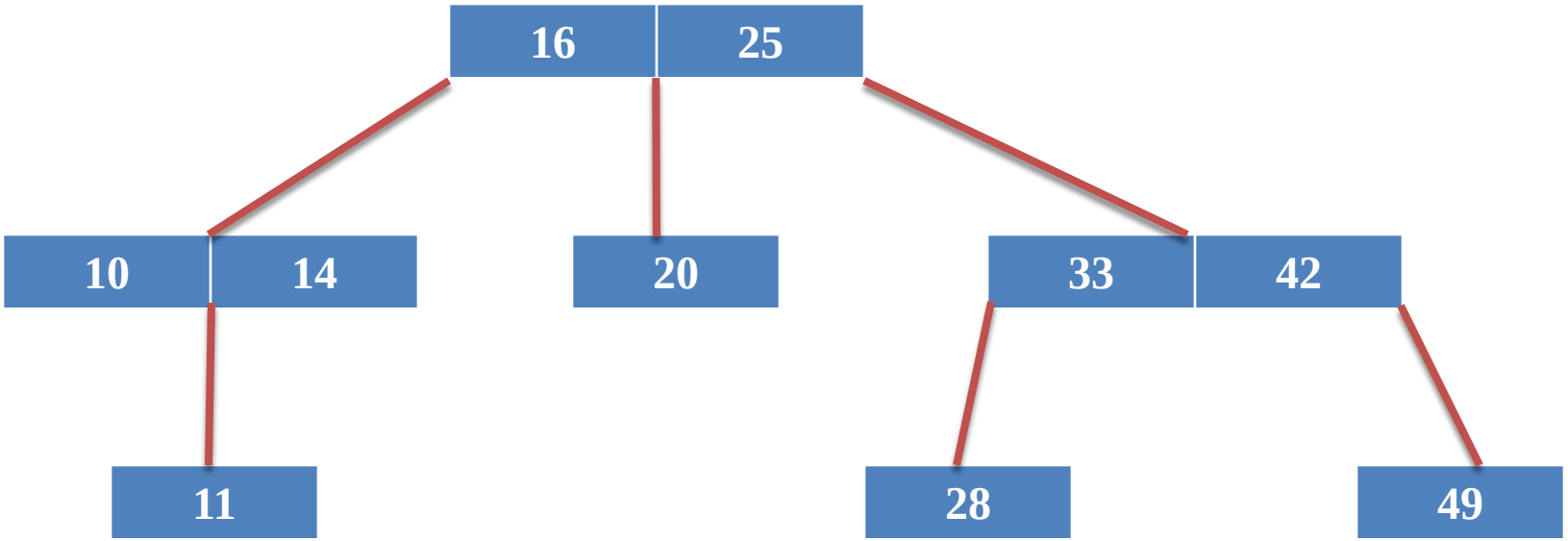

Cây tìm kiếm 3-nhánh

Thao tác trên cây

- Tìm kiếm
- Thêm phần tử
- Xóa phần tử

Tìm kiếm

- Tổng quát hóa từ trường hợp cây nhị phân tìm kiếm
  - X là giá trị cần tìm
  - Nếu $X < v_1$ thì tìm X bên nhánh trái của v_1.
  - Ngược lại, nếu $X > v_k$ thì tìm X bên nhánh phải của v_k.
  - Nếu $X = v_i$ thì thông báo tìm thấy.
  - Nếu $v_i < X < v_{i+1}$ thì tìm X tại cây con nằm giữa v_i và v_{i+1}.

Thêm phần tử

- Tổng quát hóa từ trường hợp cây nhị phân tìm kiếm
  - X là giá trị cần thêm vào cây.
  - Duyệt cây tìm X trên cây.
    - Nếu X đã tồn tại trên cây thì không thêm.
    - Nếu X chưa tồn tại (tìm thấy node rỗng) thì
      - Nếu node cha (của node rỗng tìm thấy) còn có thể thêm X vào thì thêm X vào node cha.
      - Ngược lại, tạo node mới và thêm X vào node đó.

Thêm phần tử

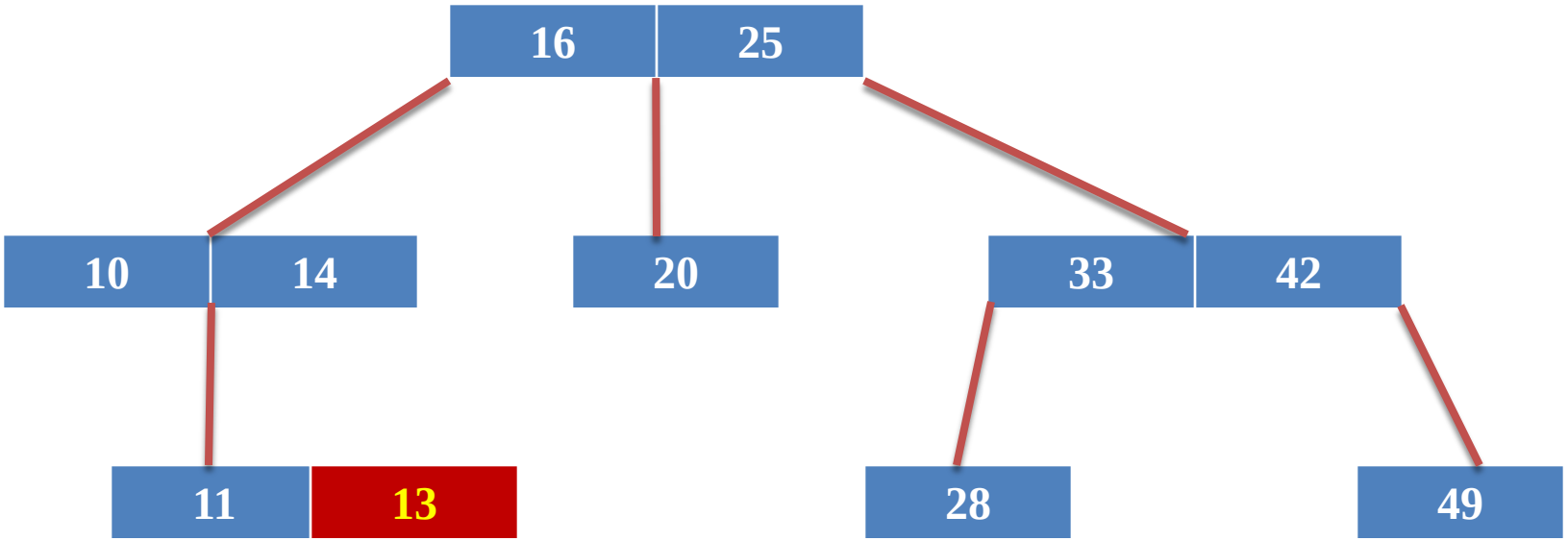

Thêm vào giá trị 13

Thêm phần tử

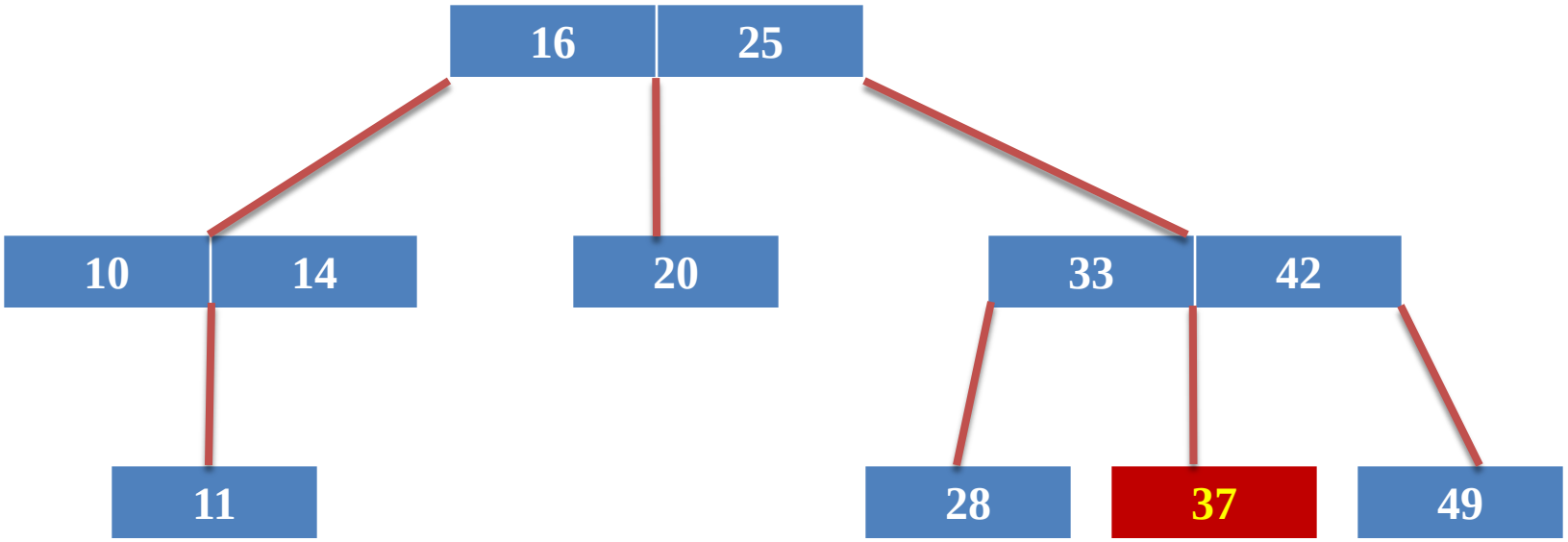

Thêm vào giá trị 37

Xóa phần tử

- Tương tự cây nhị phân tìm kiếm
  - Tìm vị trí của phần tử X cần xóa.
  - Nếu X nằm giữa hai cây con rỗng thì xóa X.
  - Nếu X có cây con, thay thế X bằng:
    - Phần tử lớn nhất bên cây con trái của X hoặc
    - Phần tử nhỏ nhất bên cây con phải của X

Xóa phần tử

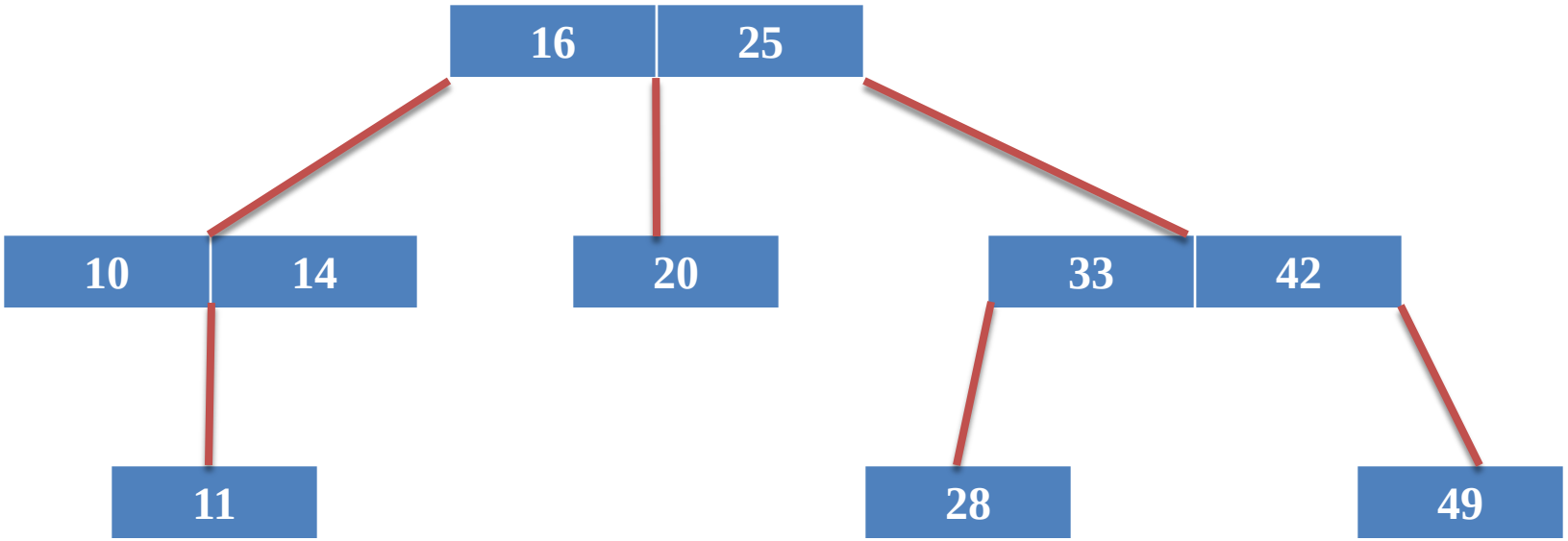

Xóa giá trị 20

Xóa phần tử

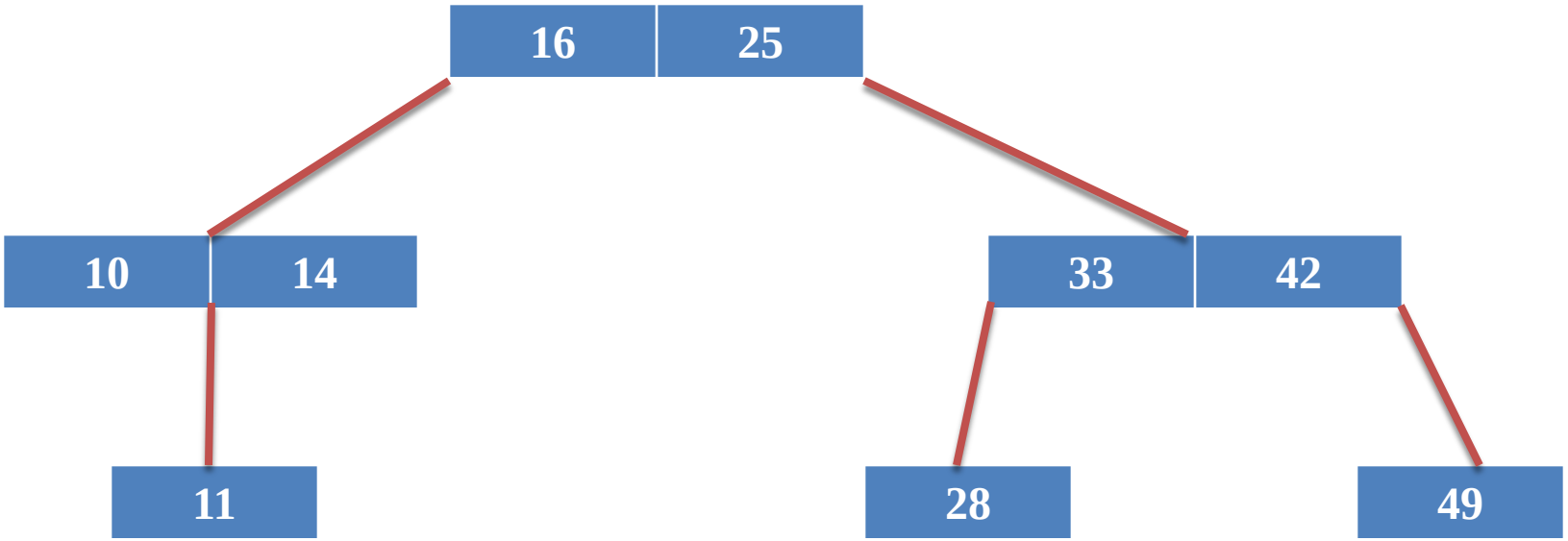

Xóa giá trị 25

Xóa phần tử

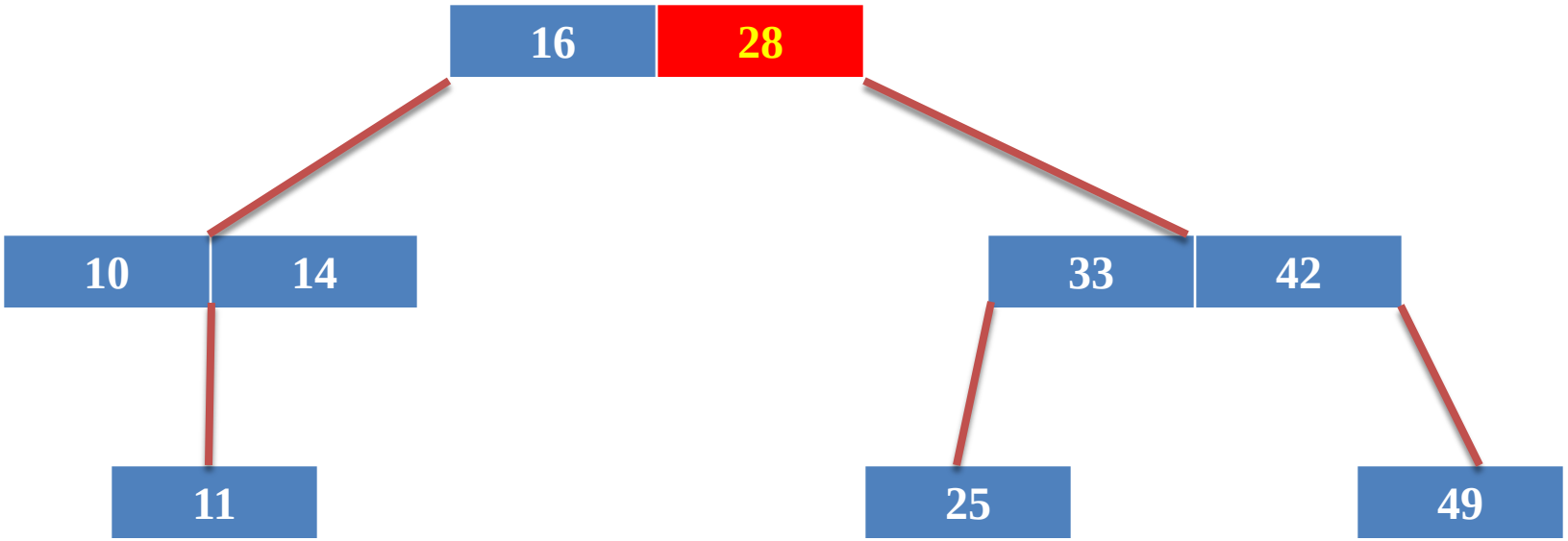

Xóa giá trị 25

Xóa phần tử

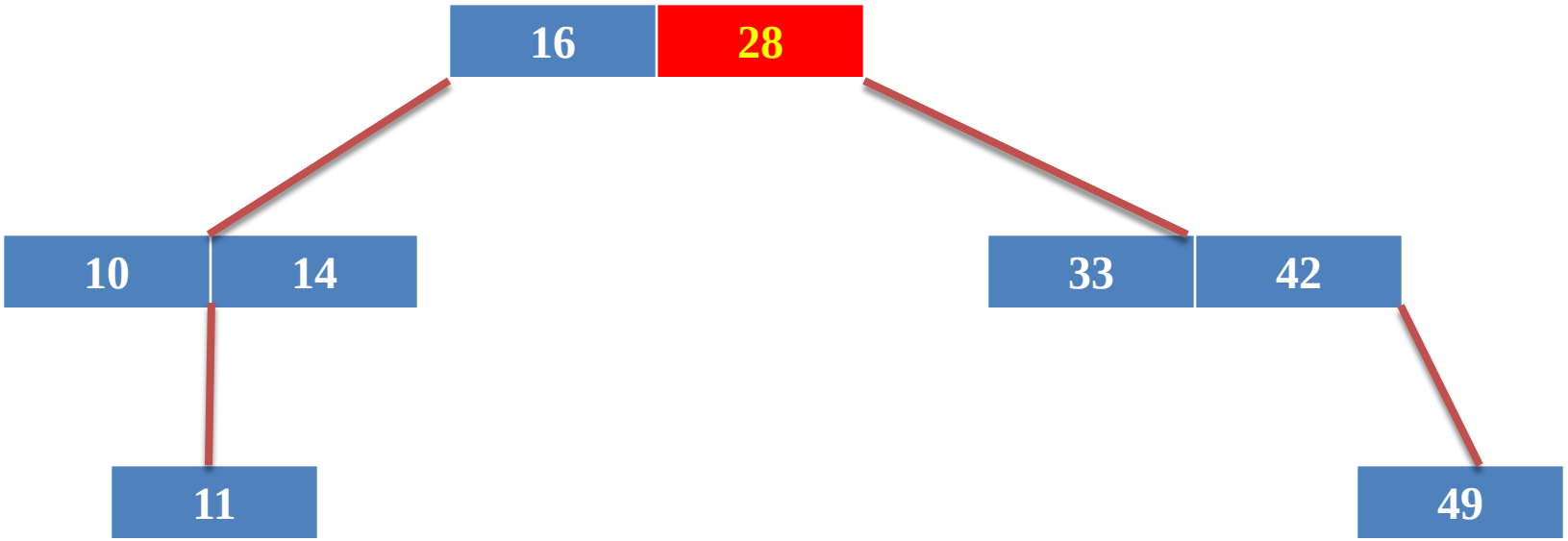

Xóa giá trị 25

B-Cây

B-tree

Định nghĩa

- B-cây bậc m là 1 cây tìm kiếm m-nhánh (m>2) thỏa:
  - Nút gốc có ít nhất 1 khóa
  - Tất cả các cây con rỗng ở cùng một mức.
  - Tất cả các node (trừ node gốc) có ít nhất $\lceil \mathbf{m/2} \rceil$ cây con (có ít nhất $\lceil \mathbf{m/2} \rceil$ **-1** khóa).
- Giá trị *m* thường là lẻ.

Ví dụ

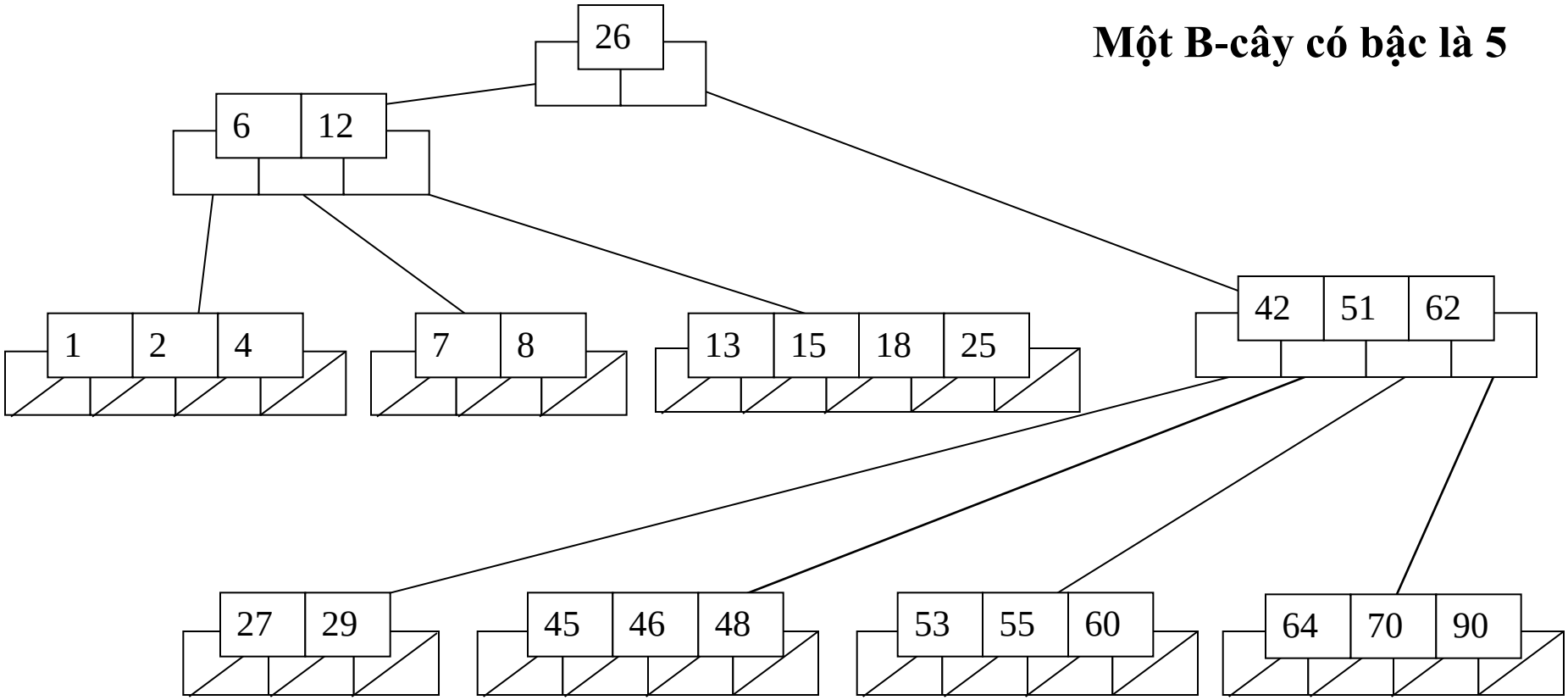
Một B-cây có bậc là 5
26
6
12
1
2
4
7
8
13
15
18
25
42
51
62
27
29
45
46
48
53
55
60
64
70
90

Ví dụ

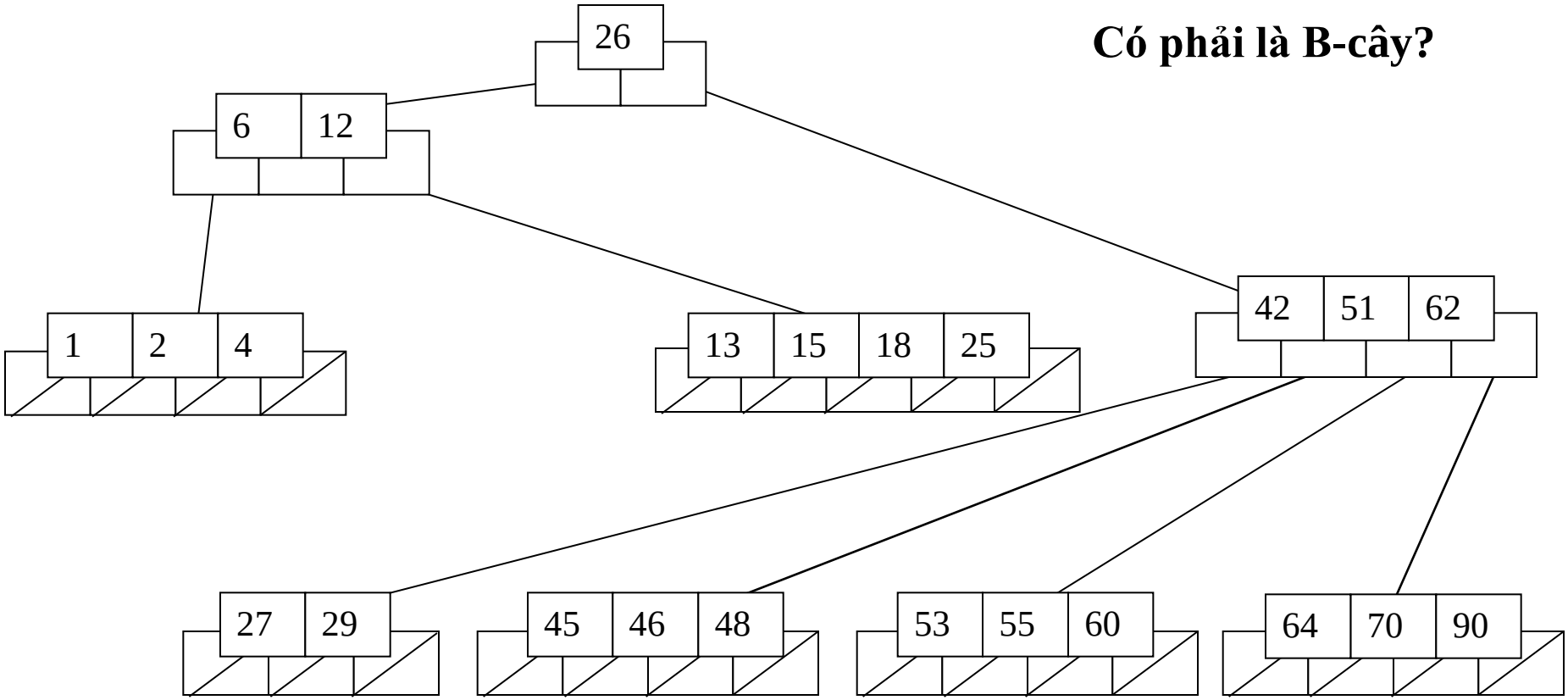
Có phải là B-cây?
26
6
12
1
2
4
13
15
18
25
42
51
62
27
29
45
46
48
53
55
60
64
70
90

Thao tác trên cây

- Tìm kiếm
  - Thực hiện tương tự trên cây tìm kiếm m-nhánh.
- Thêm phần tử
- Xóa phần tử

Thêm phần tử

- Thêm phần tử vào node lá.
- Nếu node lá bị tràn thì
  - Tách thành 2 node mới.
  - Khóa chính giữa được đưa lên node cha.
- Thực hiện tương tự nếu node cha bị tràn.
- Nếu node gốc bị tràn thì tạo một node gốc mới (có 1 khóa duy nhất là khóa chính giữa của node cũ)

Thêm phần tử - Ví dụ

- Tạo B-cây bậc 5 gồm các phần tử theo thứ tự sau:
  - 1, 12, 8, 2, 25, 5, 14, 28, 17

1 12 8 2 25 5 14
28 17

Thêm phần tử - Ví dụ

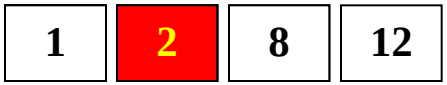

Thêm **1** Thêm **12** Thêm **8** Thêm **2**

1 12 8 2 **25** 5 14
28 17

Thêm phần tử - Ví dụ

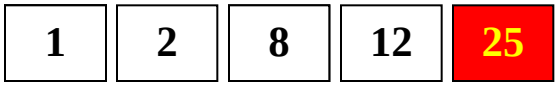

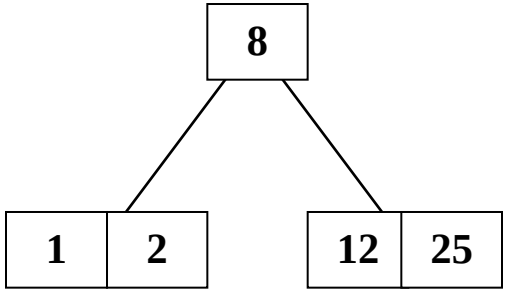

Thêm **25**

1 12 8 2 25 **5** **14**
28 17

Thêm phần tử - Ví dụ

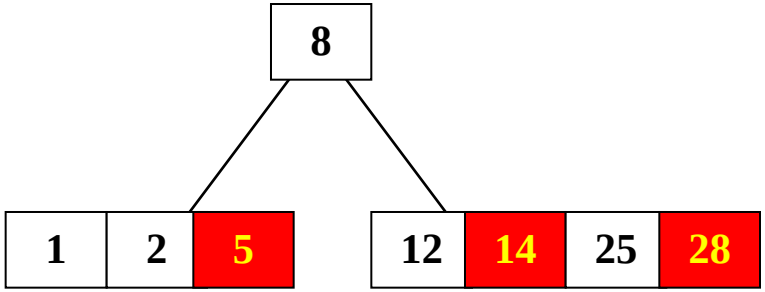

Thêm **5, 14, 28**

1 12 8 2 25 5 14
28 **17**

Thêm phần tử - Ví dụ

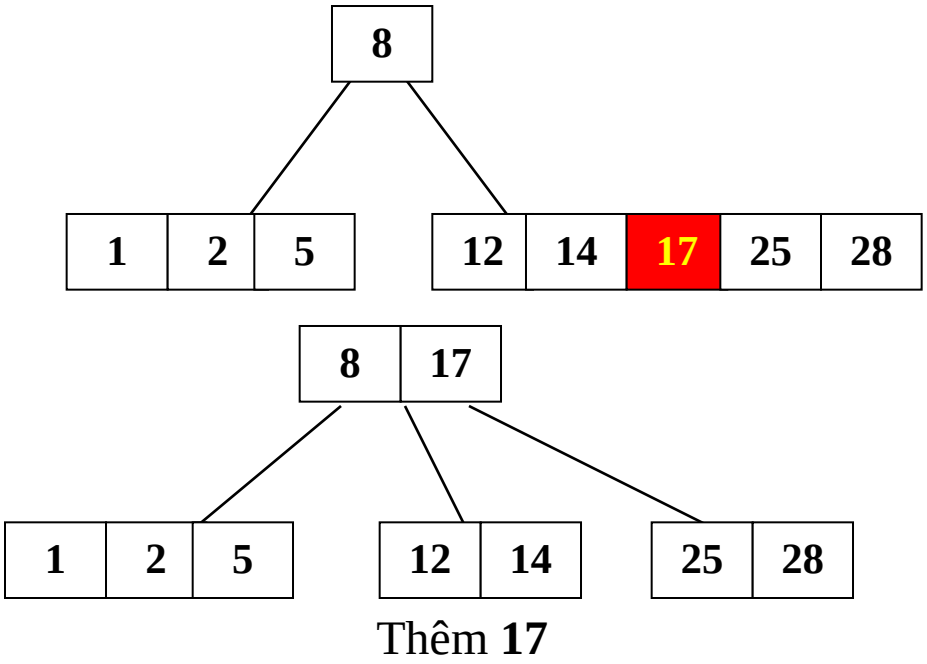

Thêm **17**

Xóa phần tử

- Thực hiện tương tự cây tìm kiếm m-nhánh.

- Xét hai trường hợp:
  - Khóa thuộc node lá
  - Khóa thuộc node trong

Xóa phần tử

- Khóa thuộc node lá:
  - Xóa khóa khỏi node chứa khóa.
  - Sau khi xóa, nếu node chứa khóa mới xóa có số khóa không đủ (ít hơn $\lceil m/2 \rceil - 1$ khóa) thì:
    - Mượn khóa từ node bên cạnh (Node bên cạnh dư khóa).
    - Nhập khóa với node bên cạnh cùng với khóa cha (Node bên cạnh KHÔNG dư khóa).

Xóa phần tử

- Sau khi xóa khóa dẫn đến việc các node trong cây bị thiếu khóa: cân bằng lại cây từ dưới lên.
  - TH1: Nếu node kề phải dư khóa
    - Thêm khóa cha của 2 node vào node bị thiếu.
    - Lấy khóa đầu của node kề phải lên thay cho khóa cha ở node cha.
  - TH2: Nếu node kề trái dư khóa: làm tương tự trường hợp trên
  - TH3: Nếu cả node kề trái và phải đều không dư khóa:
    - Tạo node mới chứa khóa của node bị thiếu, tất cả khóa của 1 node kề nó và khóa cha của 2 node này.
    - Xóa khóa cha của 2 node ở node cha, và thay 2 node con vừa bị nhập bằng node mới tạo.

Xóa phần tử

- Khóa thuộc node trong:
  - Khóa bị xóa có các node bên nhánh con trái và nhánh con phải có số khóa tối thiểu (⌈**m/2**⌉**-1** khóa): nhập khóa của 2 node con.
  - Ngược lại: tìm phần tử thế mạng và thực hiện **cân bằng lại cây** như trường hợp xóa khóa thuộc node lá.

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

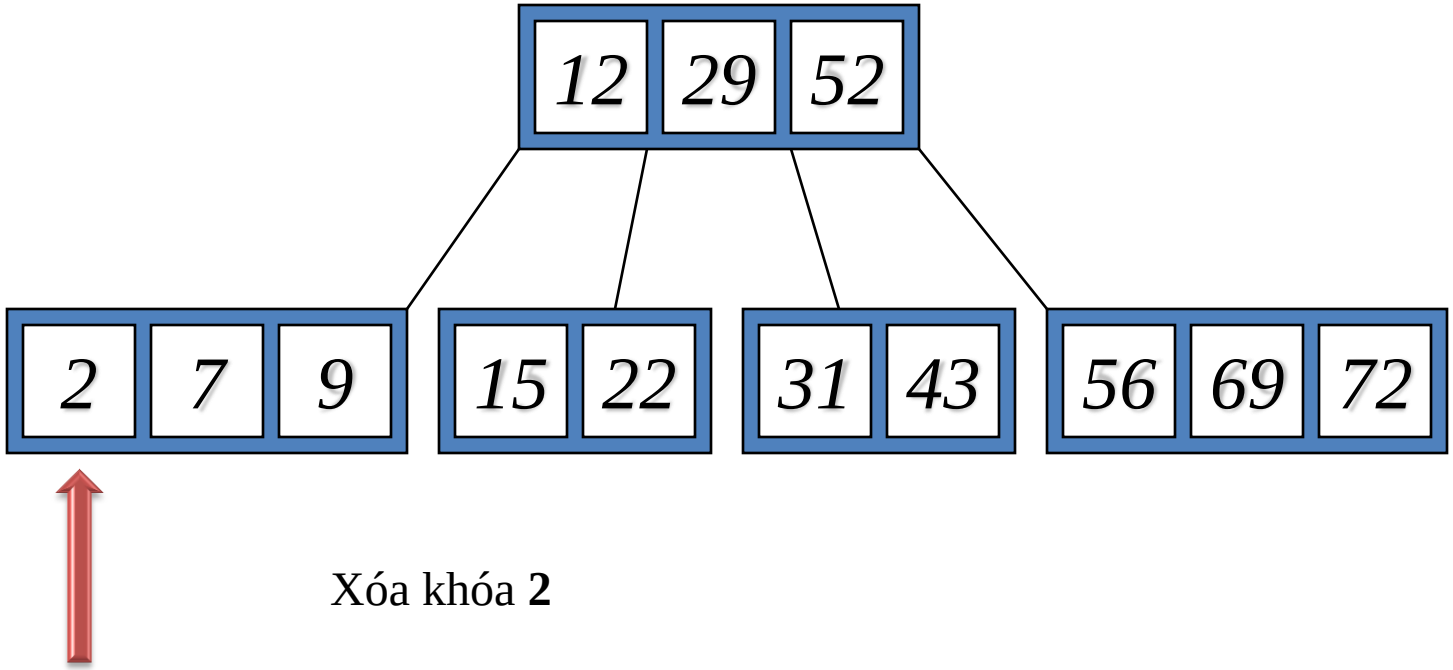

Xóa khóa **2**

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

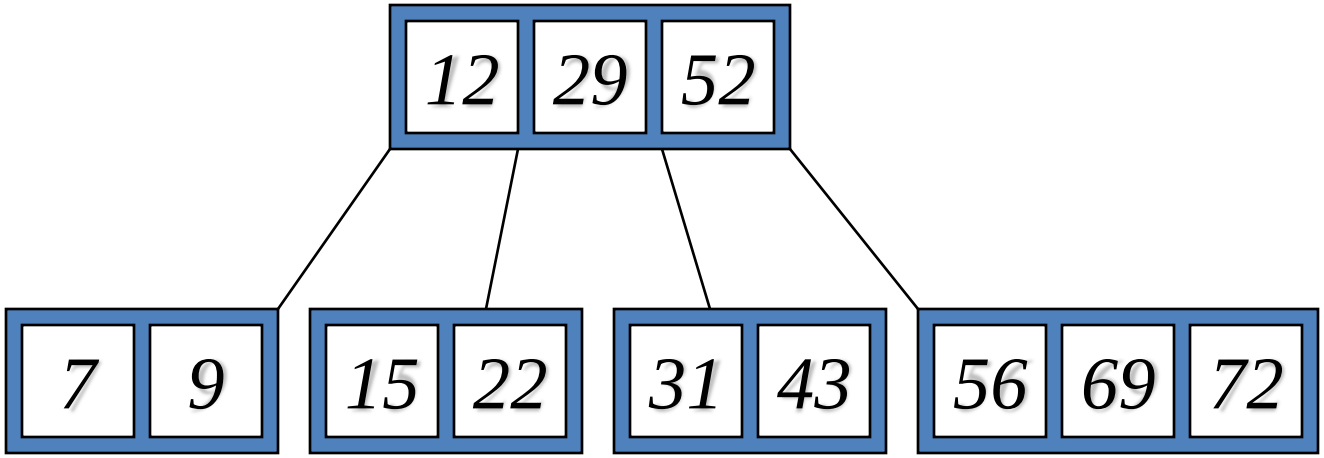

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

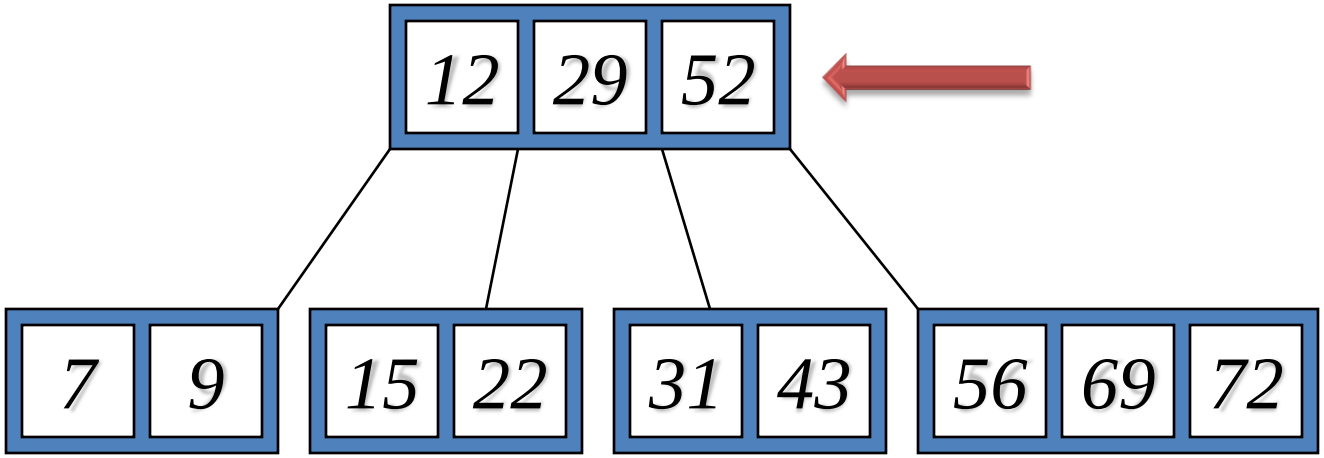

Xóa khóa **52**

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

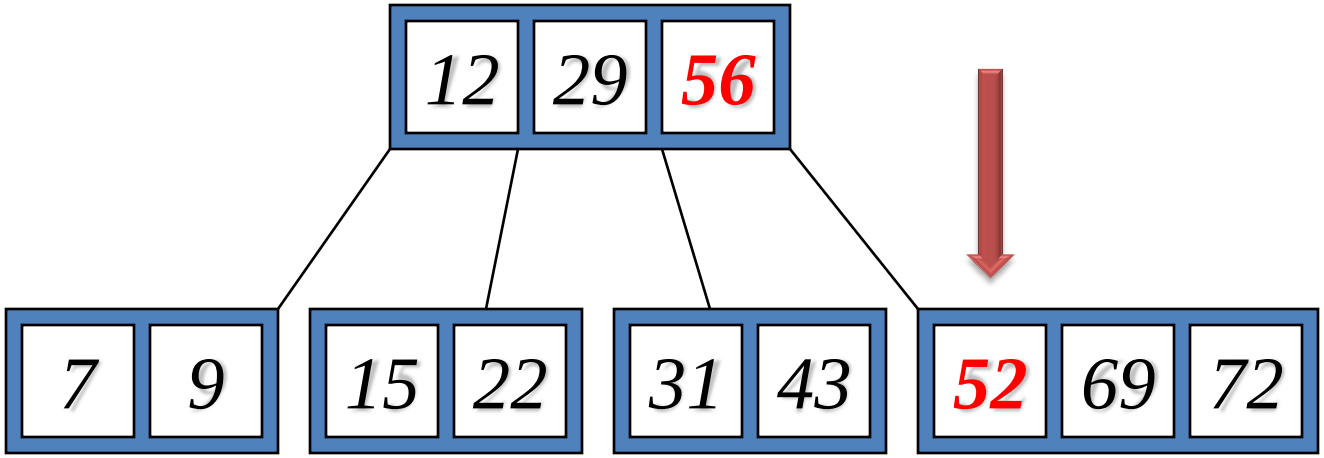

Xóa khóa **52**. Thay thế bằng **56**

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

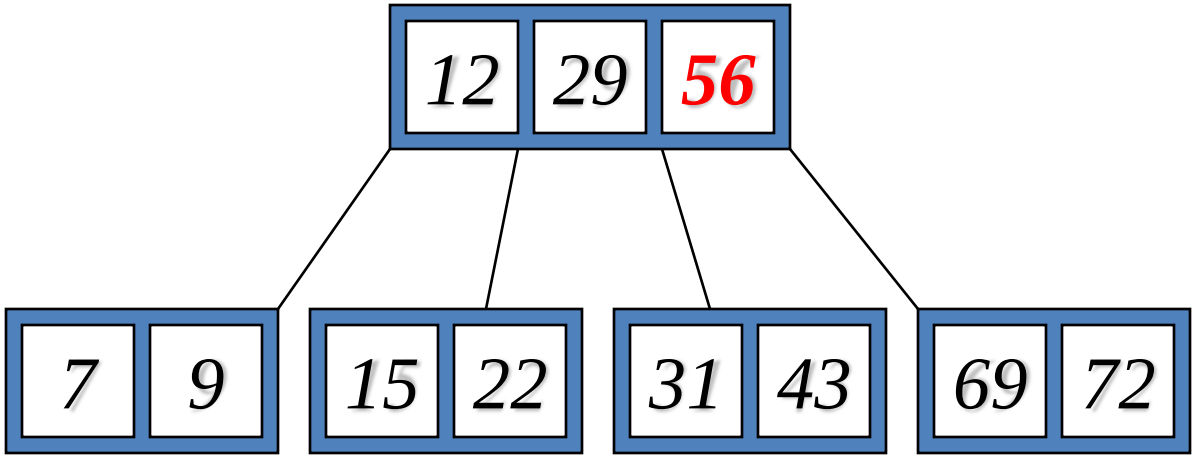

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

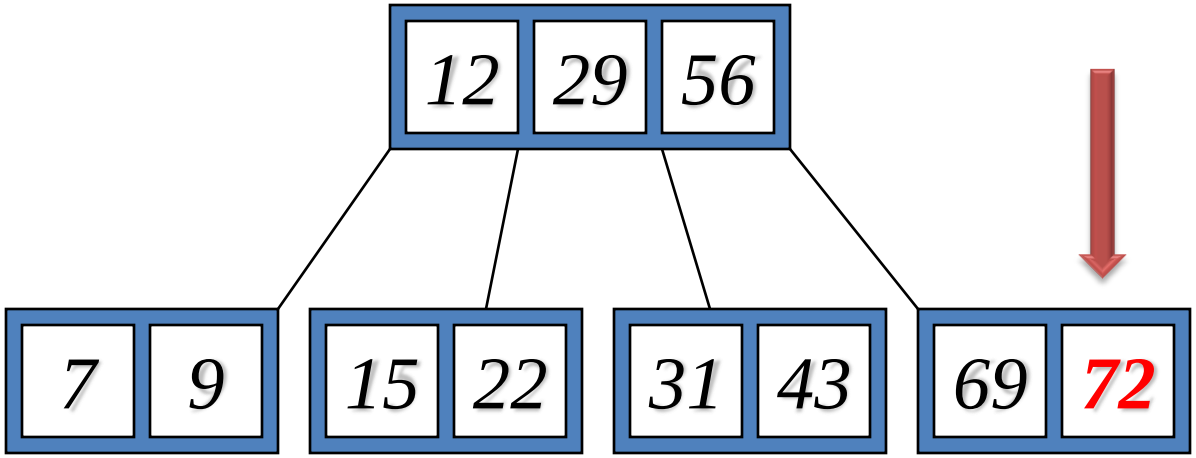

Xóa khóa **72**

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

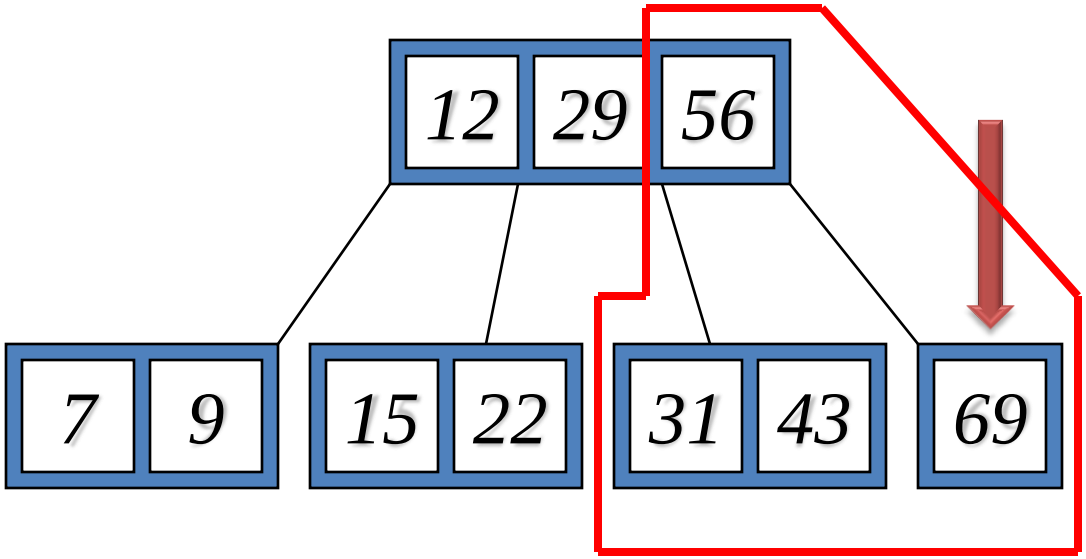

Ít khóa -> Nhập node

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

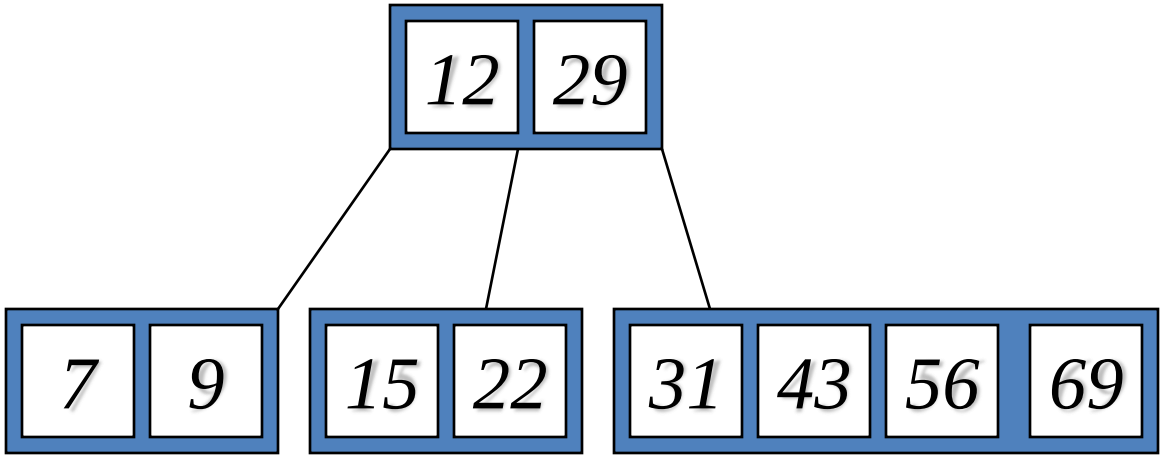

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

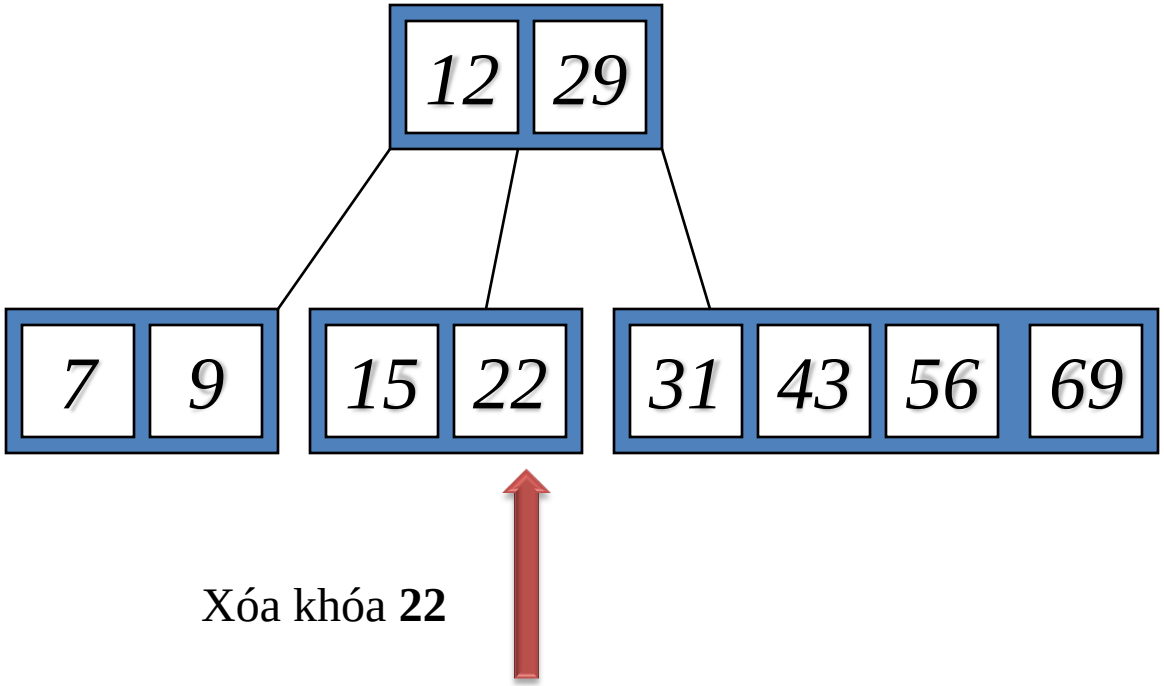

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

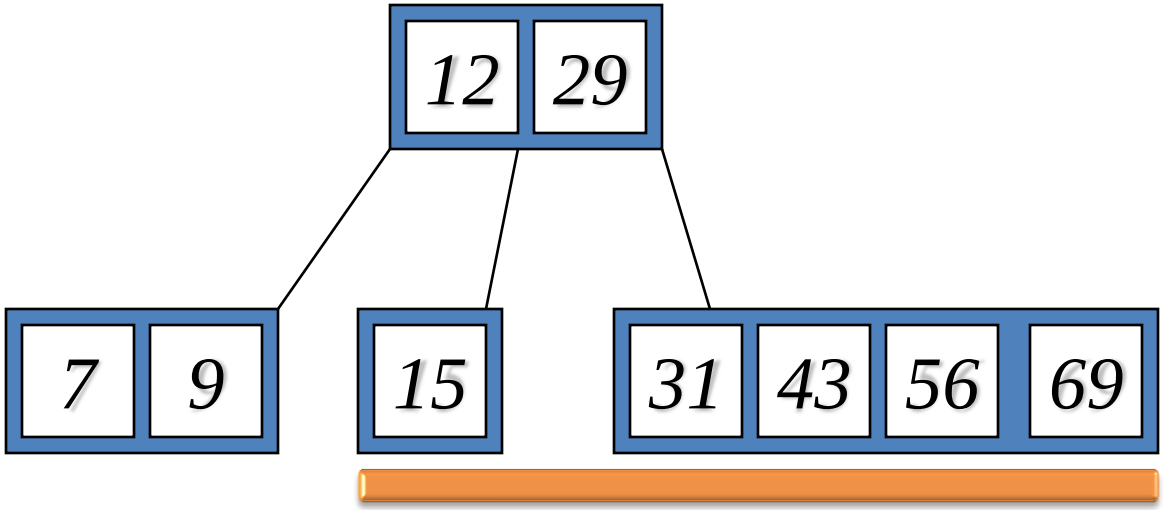

Mượn khóa

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

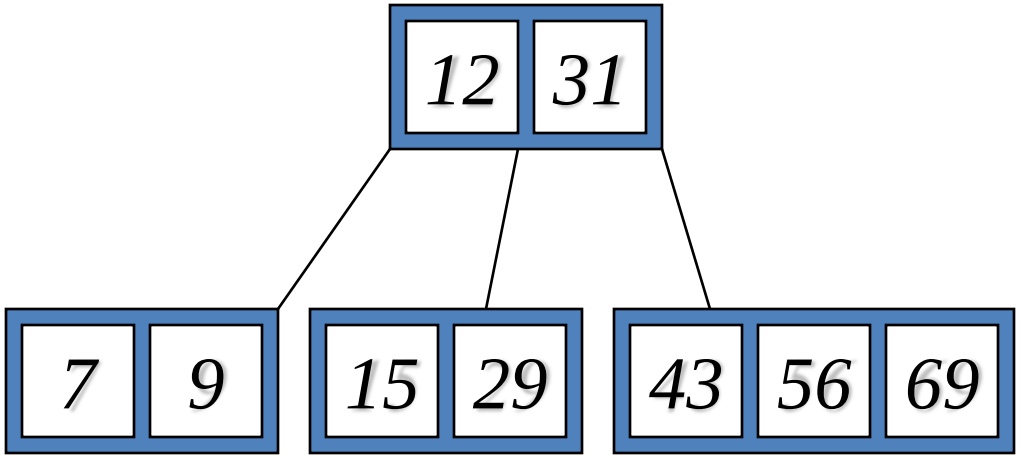

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

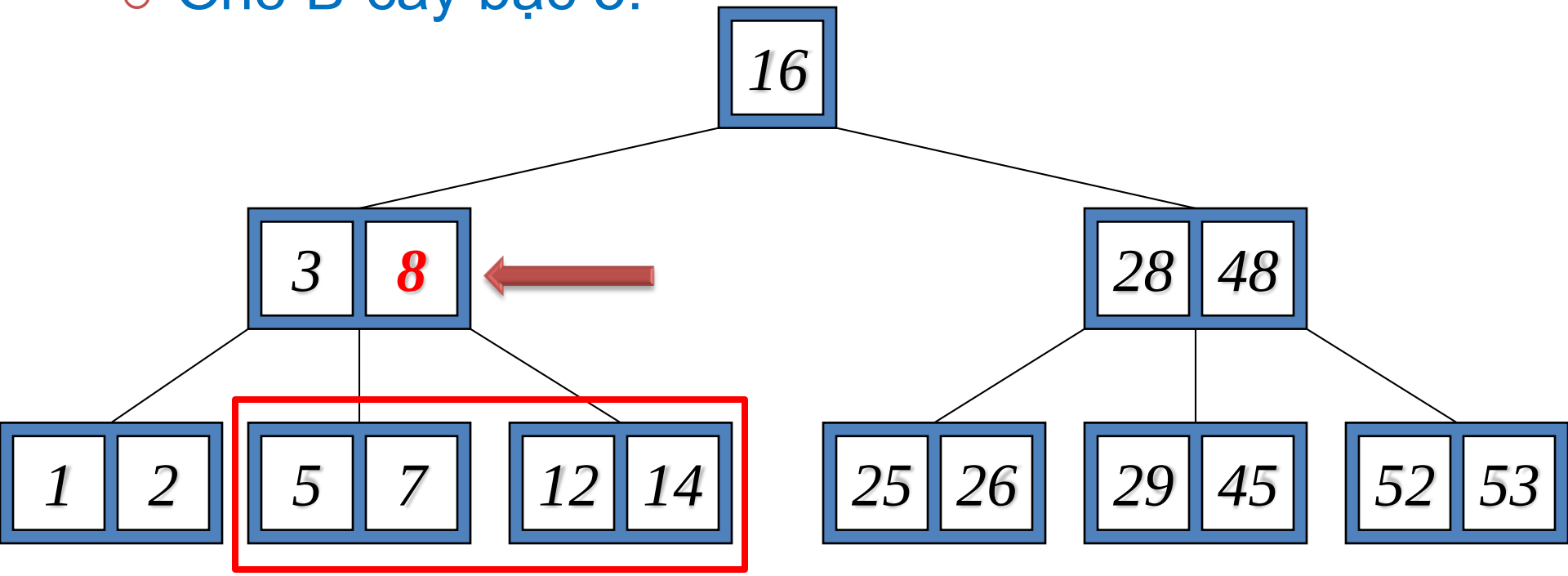

Xóa khóa **8** ⇒ Nhập 2 node con của 8 lại

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5:

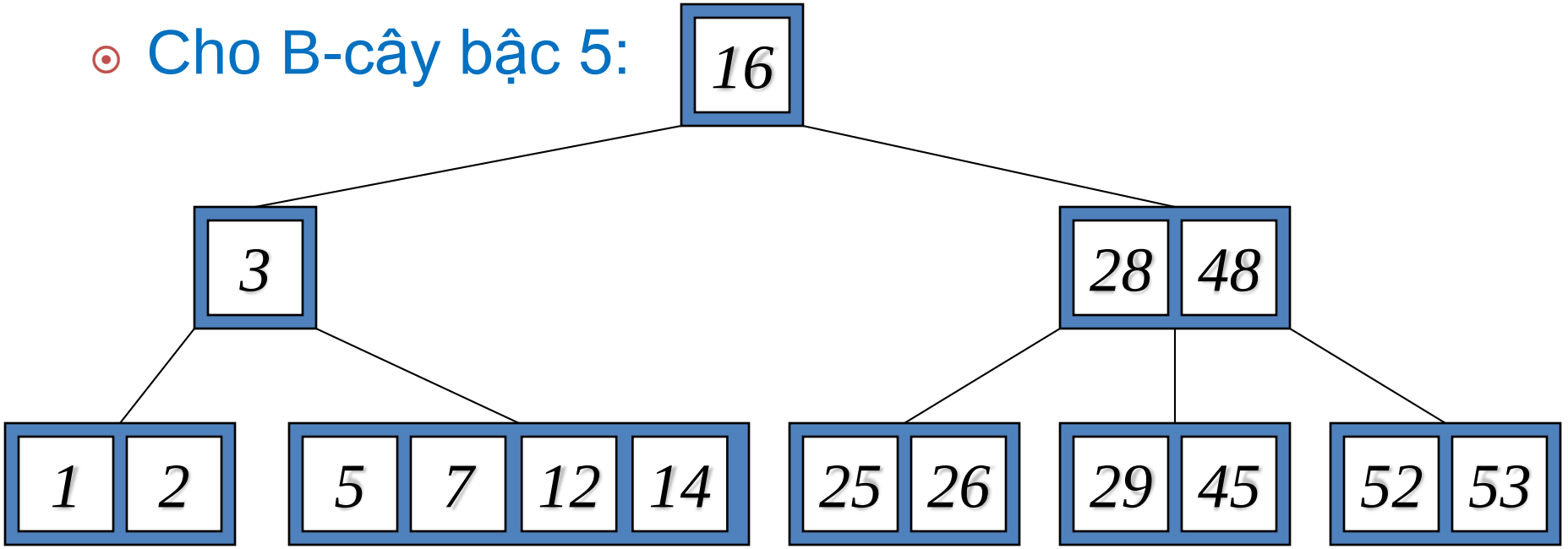

Nhận xét?

Node 3 bị thiếu khóa → Cân bằng lại cây theo TH3

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5: tạo node mới → hạ độ cao cây

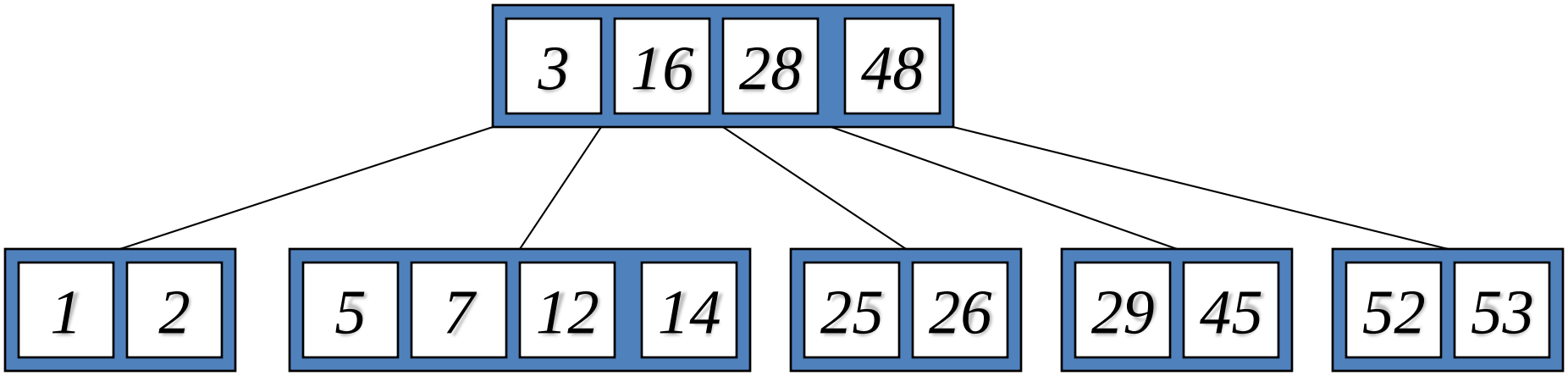

Xóa phần tử - Ví dụ

- Cho B-cây bậc 5 như dưới đây:
  - Xóa 28 rồi xóa 48

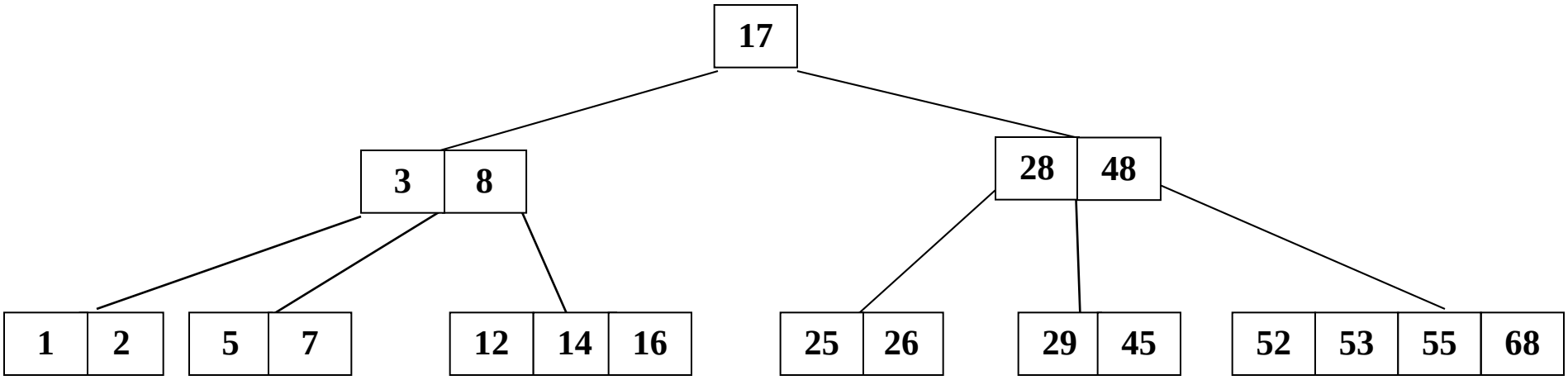

Ý nghĩa

- B-cây là dạng cây cân bằng, phù hợp với việc lưu trữ trên đĩa.
- B-cây tiêu tốn số phép truy xuất đĩa tối thiểu cho các thao tác.
- Có thể quản lý số phần tử rất lớn.

Ứng dụng

- Xây dựng cấu trúc chỉ mục trong các hệ quản trị cơ sở dữ liệu

Hỏi – Đáp

Cây B+

B+ Tree

Đặc điểm

- Thỏa tính chất của B-Cây.
- Cấu trúc của node lá và node trong có điểm khác nhau:
  - Thông tin chỉ mục chứa ở các node trong (không phải là node lá).
  - Con trỏ đến vùng dữ liệu của các khóa CHỈ được chứa ở node lá.
- Giữa các node lá thường có các liên kết qua lại (giống danh sách liên kết)

Ví dụ

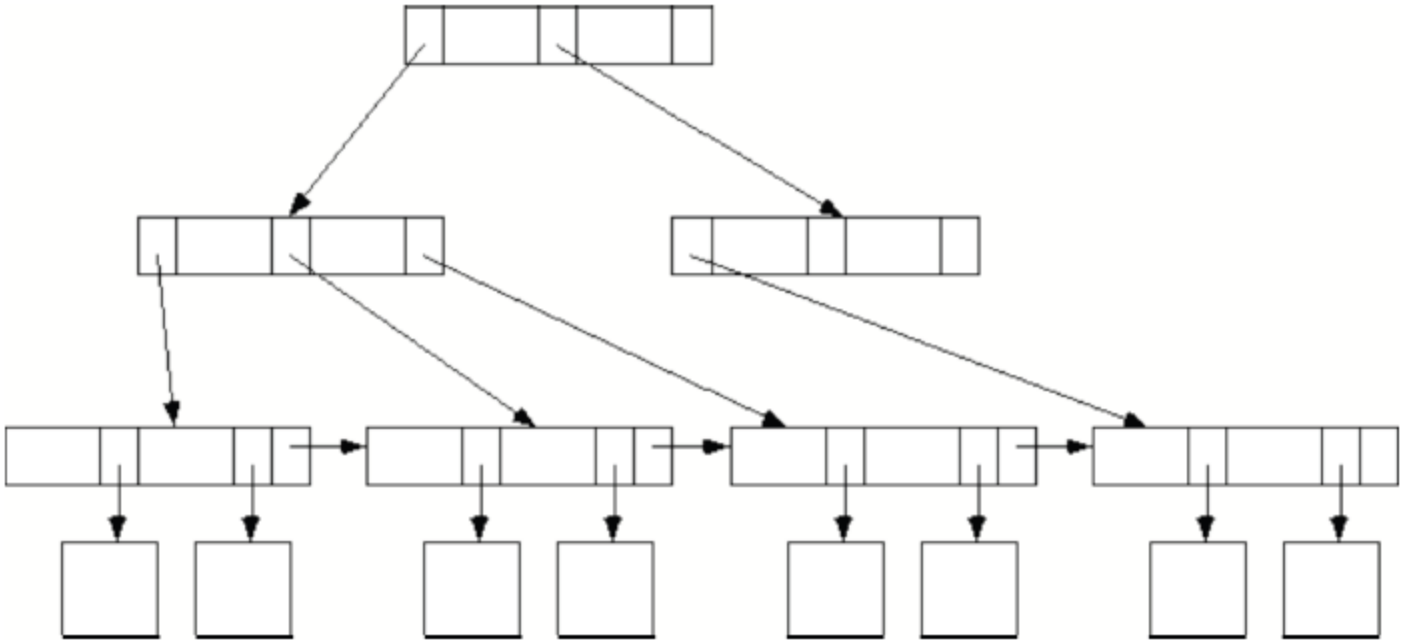

Ví dụ

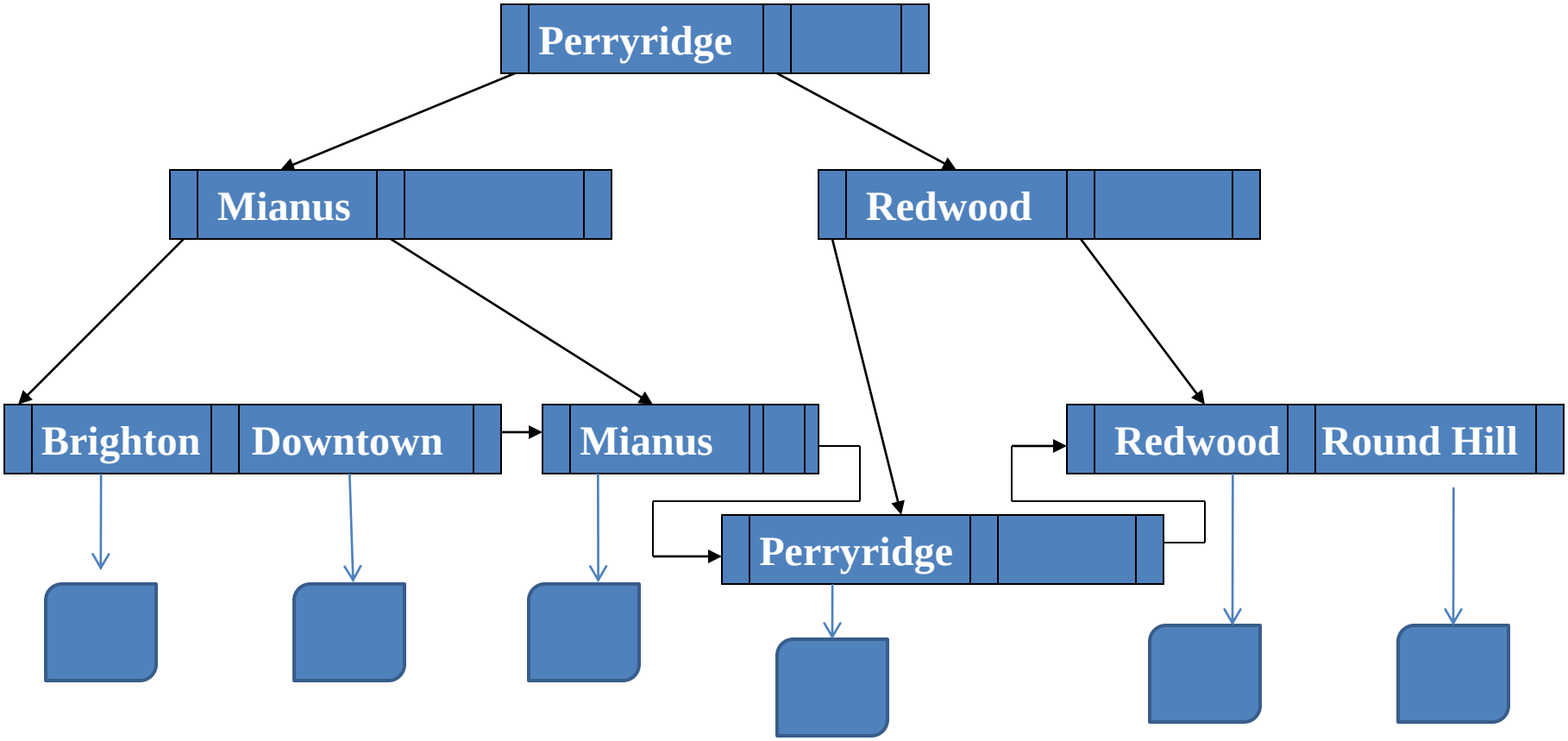
Perryridge
Mianus
Redwood
Brighton
Downtown
Mianus
Redwood
Round Hill
Perryridge

Các thao tác trên cây B+

- Thao tác thêm, xóa phần tử:
  - Thực hiện gần giống B-cây.
  - Lưu ý: các khóa nằm ở cây con phải có thể có giá trị **lớn hơn hoặc bằng** khóa trên node cha tương ứng.

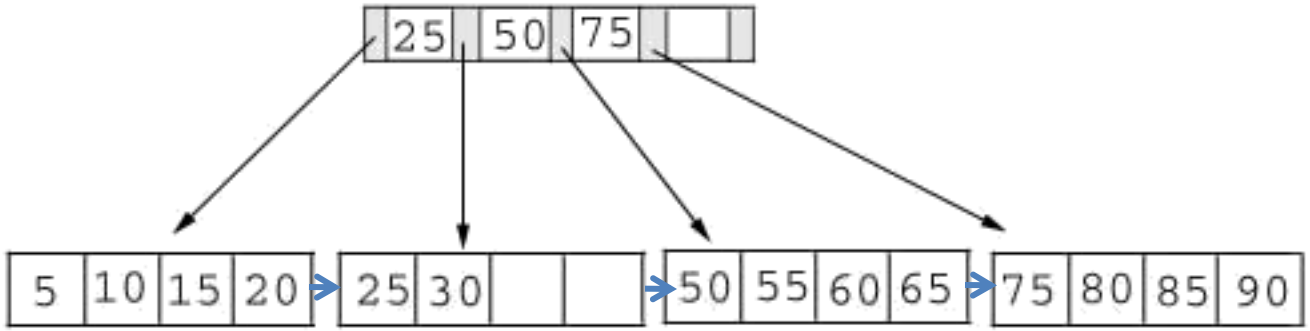

Tập tin chỉ mục IDX

Tập tin chỉ mục của hệ quản trị cơ sở dữ liệu FoxPro

Tập tin chỉ mục IDX

- Tập tin định dạng .IDX của hệ quản trị cơ sở dữ liệu Foxpro.
- Lưu trữ chỉ mục cho dữ liệu sử dụng cấu trúc cây B+.
- Tham khảo: **Index File Structrue (.idx)** trong MSDN

Cấu trúc tập tin

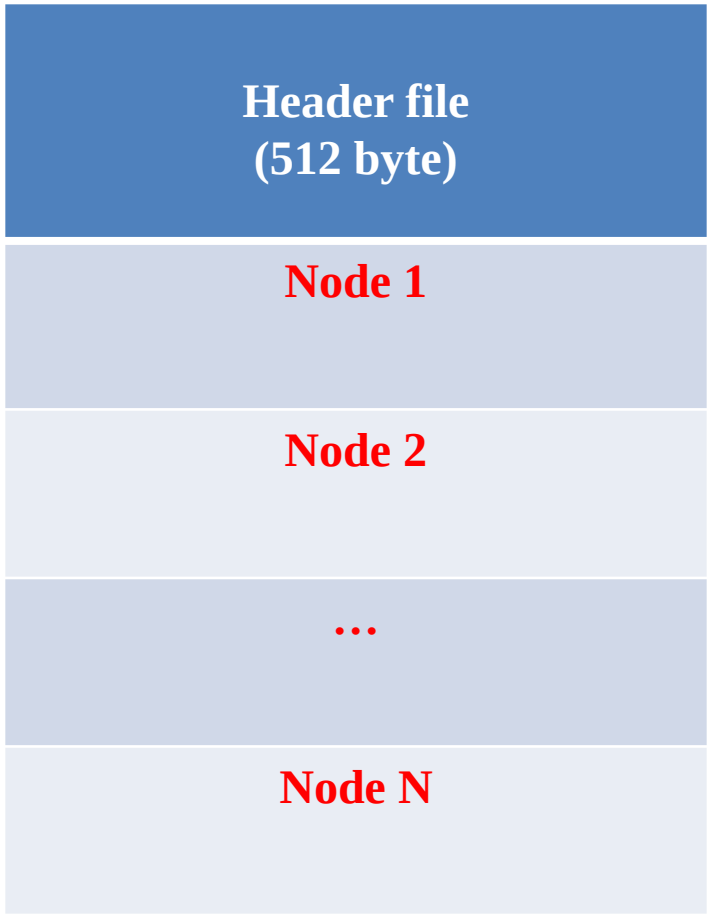

- Gồm 2 phần chính:
  - Header
  - Dữ liệu: tập hợp các node của cây B+
- Kích thước:
  - Header: 512 byte
  - Node: 512 byte

Thông tin header

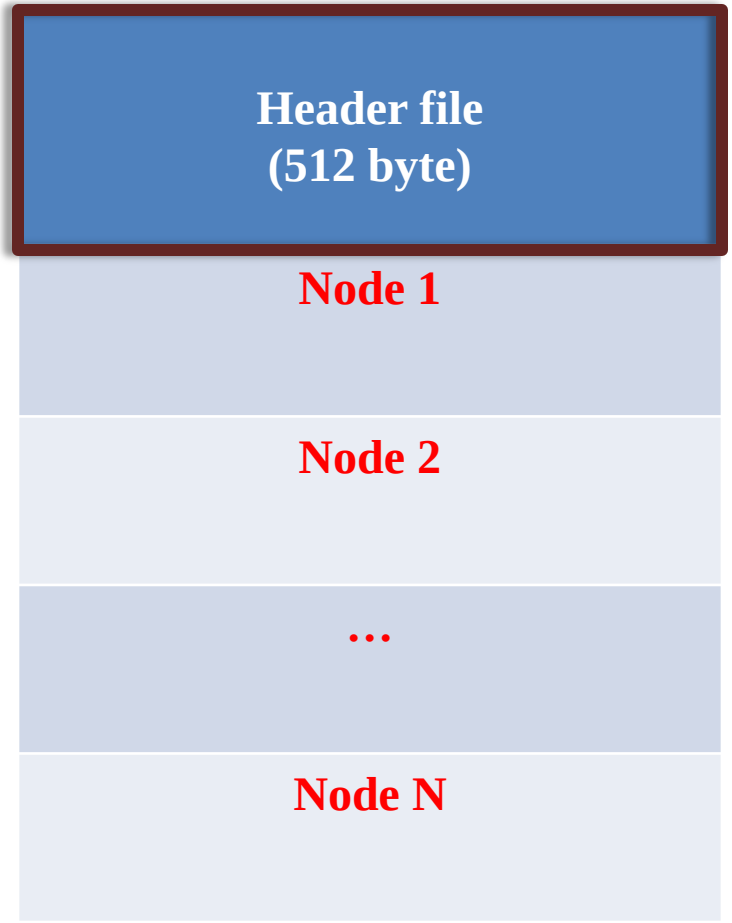

00 – 03	**Pointer to the root node**
04 – 07	Pointer to the free node list (-1 if not present)
08 – 11	Pointer to the end of file (file size)
12 – 13	**Length of key**
14	Index options (any of the following numeric values or their sums): 1 – a unique index 8 – index has FOR clause
15	Index signature (for future use)
16 – 235	Key expression (uncompiled; up to 220 characters)
236 – 455	FOR expression (uncompiled; up to 220 characters ending with a null value byte)
456 – 511	Unused

Cấu trúc node

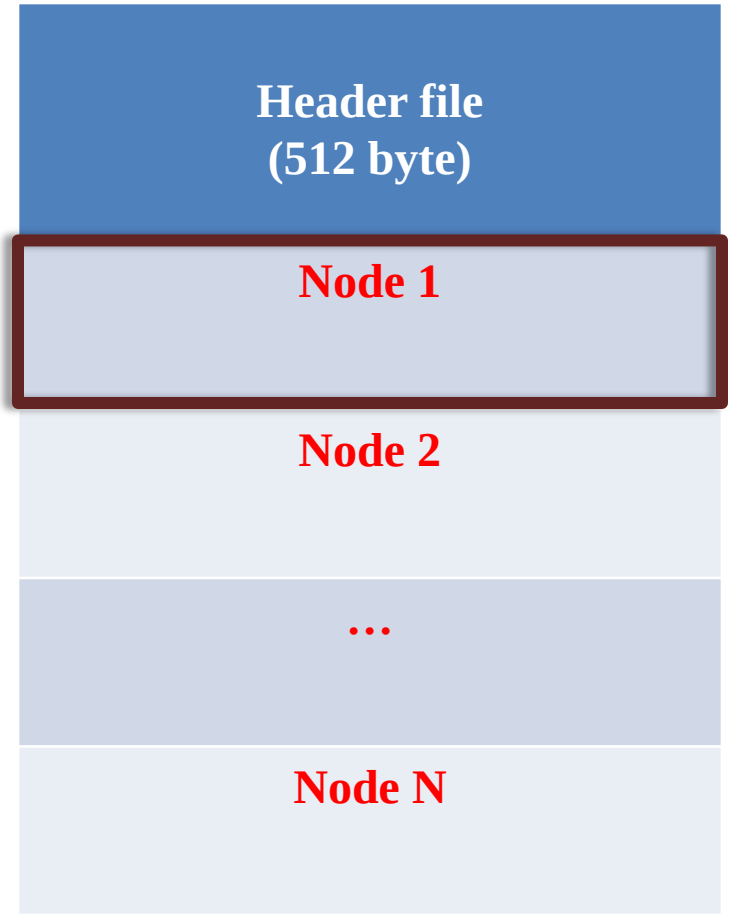

00 – 01	Node attributes (any of the following numeric values or their sums): 0 – index node; 1 – root node; 2 – leaf node
02 – 03	Number of keys present (0, 1 or many)
04 – 07	Pointer to the node directly to left of the current node (on same level; -1 if not)
08 – 11	Pointer to the node directly to right of the current node (on same level; -1 if not)
12 – 511	Up to 500 characters containing the key value for the length of the key with a four-byte hexadecimal number stored in normal left-to-right format: If the node is a leaf (attribute = 02 or 03) then the four bytes contain an actual table number in hexadecimal format; otherwise, the 4 bytes contain an intra-index pointer.

Ví dụ

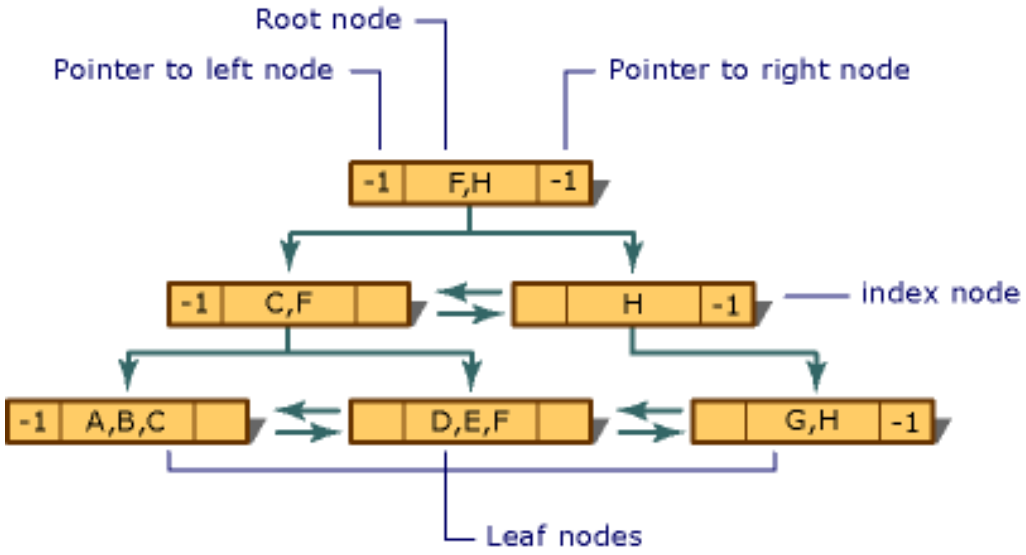

Cấu trúc cây B+ của tập tin IDX

Phần tử chỉ mục của node

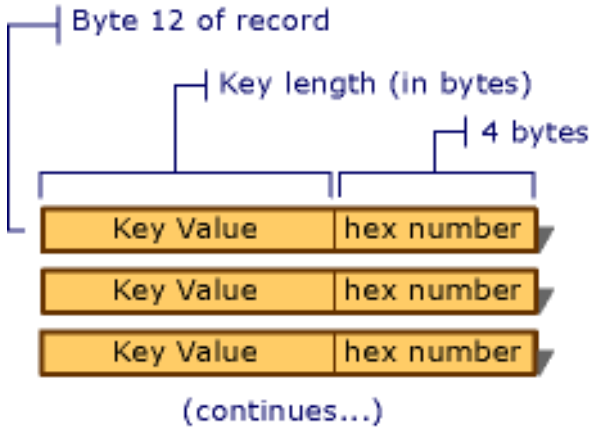

Hỏi và Đáp

Chỉ mục

Giới thiệu

Hãy nêu những ví dụ thực tế đã biết về chỉ mục?

Giới thiệu

Lợi ích của chỉ mục?

Giới thiệu

- Các khuyết điểm lớn với cách lưu trữ trên tập tin tuần tự:
  - Tốc độ tìm kiếm chậm
  - Không an toàn
  - Không có nhiều tiêu chí tìm kiếm khác nhau

Định nghĩa

- Chỉ mục:
  - Là một tập hợp các phần tử chỉ mục (Index entry)
  - Được tổ chức theo một qui tắc xác định nhằm tăng tốc độ tìm kiếm trên bảng dữ liệu

- Phần tử chỉ mục: là cấu trúc gồm tối thiểu 2 thuộc tính:
  - Khóa tìm kiếm: một (hay nhiều) thuộc tính, được dùng để tìm kiếm các mẫu tin trong bảng dữ liệu
  - Tham chiếu: con trỏ tham chiếu đến vị trí mẫu tin tương ứng với Khóa tìm kiếm

Tính chất của chỉ mục

- Kích thước nhỏ hơn nhiều so với bảng dữ liệu
- Thực hiện tìm kiếm nhanh
- Cho phép ‘nhìn’ dữ liệu ở nhiều góc độ khác nhau. (Tìm kiếm trên nhiều khóa tìm kiếm khác nhau)

Các loại chỉ mục

Các loại chỉ mục

- Chỉ mục dày đặc (Dense index):
  - Các phần tử chỉ mục được tạo riêng cho mỗi khóa tìm kiếm
  - Trong trường hợp trùng khóa, tham chiếu sẽ trỏ đến bản ghi đầu tiên
- Chỉ mục thưa (Sparse index)
  - Tạo phần tử chỉ mục cho một nhóm các khóa tìm kiếm.
  - Sử dụng trong trường hợp khóa tìm kiếm đã được sắp xếp

Chỉ mục dày đặc

An Dương Vương	1
Cách Mạng Tháng 8	2
Nguyễn Văn Cừ	4
Phan Xích Long	7
Trần Phú	8
Xô Viết Nghệ Tĩnh	10

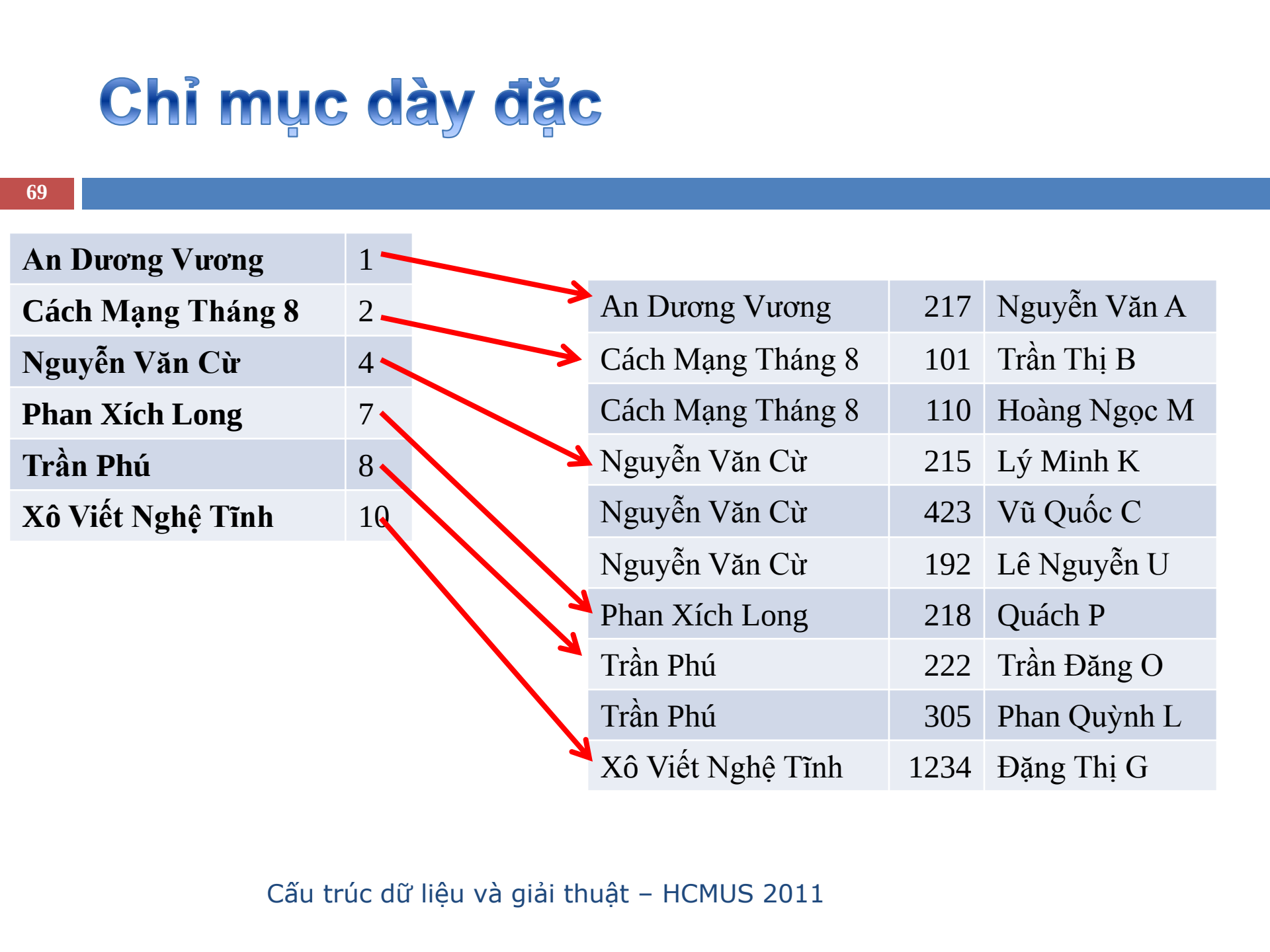

An Dương Vương	217	Nguyễn Văn A
Cách Mạng Tháng 8	101	Trần Thị B
Cách Mạng Tháng 8	110	Hoàng Ngọc M
Nguyễn Văn Cừ	215	Lý Minh K
Nguyễn Văn Cừ	423	Vũ Quốc C
Nguyễn Văn Cừ	192	Lê Nguyễn U
Phan Xích Long	218	Quách P
Trần Phú	222	Trần Đăng O
Trần Phú	305	Phan Quỳnh L
Xô Viết Nghệ Tĩnh	1234	Đặng Thị G

Chỉ mục thưa

An Dương Vương	1
Nguyễn Văn Cừ	4
Phan Xích Long	7

An Dương Vương	217	Nguyễn Văn A
Cách Mạng Tháng 8	101	Trần Thị B
Cách Mạng Tháng 8	110	Hoàng Ngọc M
Nguyễn Văn Cừ	215	Lý Minh K
Nguyễn Văn Cừ	423	Vũ Quốc C
Nguyễn Văn Cừ	192	Lê Nguyễn U
Phan Xích Long	218	Quách P
Trần Phú	222	Trần Đăng O
Trần Phú	305	Phan Quỳnh L
Xô Viết Nghệ Tĩnh	1234	Đặng Thị G

Nhận xét

- Về cơ bản, chỉ mục dày đặc cho kết quả tìm kiếm nhanh hơn chỉ mục thưa.
- Chỉ mục thưa sử dụng ít không gian lưu trữ hơn.

->Kết hợp giữa chỉ mục dày và chỉ mục thưa: chỉ mục nhiều tầng.

Chỉ mục nhiều tầng

- Vấn đề:
  - Ngay cả khi sử dụng chỉ mục thưa, tập tin chỉ mục cũng có thể có kích thước lớn.
    - Giả sử: dữ liệu có 100.000 bản ghi.
    - Đánh chỉ mục thưa cho từng khối 10 bản ghi

    ⇒Tổng cộng có 10.000 phần tử chỉ mục

  - Nếu kích thước chỉ mục không nằm thể nằm trọn trong bộ nhớ trong => tốn chi phí cho việc đọc tập tin.

    (Khoảng 14 lần cho dữ liệu 10.000 phần tử chỉ mục)

Chỉ mục nhiều tầng

- Mục tiêu:
  - Giảm thiểu số lần truy cập bộ nhớ phụ
- Giải pháp:
  - Tạo **chỉ mục chính** cho dữ liệu (lưu trên bộ nhớ phụ)
  - Tạo **chỉ mục thưa** trên **chỉ mục chính** vừa tạo.
  - Chỉ mục thưa sẽ lưu trữ trên bộ nhớ chính.
  - Nếu kích thước của chỉ mục thưa lớn thì có thể tạo thêm chỉ mục thưa trên đấy.

Chỉ mục nhiều tầng